

SYLLABUS (I ciklus studija)

Odsjek	Odsjek za arheologiju				
Naziv kolegija/ nastavnog predmeta	Arheologija ranog srednjeg vijeka				
Šifra/kod	FIL ARH 270	Status (obavezni ili izborni)	Obavezan	ECTS	4 (Arheologija i druga studijska grupa ECTS 3)
Ciklus studija	1.	Semestar	4.	NPP 2019/2020	
				Studijska godina	2025/2026. 2026/2027. 2027/2028.
Preduvjet za upis kolegija/nastavnog predmeta	Nema				
Jezik izvođenja nastave	Bosanski jezik				
Nastavnik/ca	Ime i prezime	Doc. dr. Edin Bujak			
	Kontakt podaci	Kabinet: 137 E-mail: edin.bujak@ff.unsa.ba Telefon: 033-253-251	Termin konsultacija	Prema rasporedu konsultacija.	
Saradnik/ca	Ime i prezime				
	Kontakt podaci	Kabinet: E-mail: Telefon:	Termin konsultacija	Prema rasporedu konsultacija.	
Sedmični broj kontakt sati	Jednopedmetni studij: 2P + 1V Arheologija i druga studijska grupa: 2P + 1V				
Kratak opis kolegija/ nastavnog predmeta	Predmet upoznaje studenta s razdobljem koje je uslijedilo s krizom Rimskog carstva, što je konačno dovelo do njegovog nestanka. Posebna je pažnja posvećena sagledavanju problema etničkih struktura barbarskih plemena koja su preplavila Evropu i njihovom praćenju preko materijalne građe, posebno preko grobnih sadržaja. Najeza barbarskih plemena na prostor Ilirika. Dolazak Avara i Slavena na Balkan, njihova materijalna kultura i konačno profiliranje ranosrednjovjekovnih kulturnih i političkih zajednica.				
Cilj kolegija/ nastavnog predmeta	Upoznati studenta s osnovnim pojmovima iz materijalne kulture ranog srednjeg vijeka, s tipovima oružja, nakita, oruđa i graditeljstva. Također, cilj je studenta upoznati i sa arheološkom baštinom barbarskih naroda na prostorima Podunavlja,				

	Italije i Balkanskog poluotoka. Posebna je pažnja posvećena prilikama u Bosni i Hercegovini u tom razdoblju.
SDG (cilj održivog razvoja)	SDG4 – Kvalitetno obrazovanje
Ishodi učenja	<p><i>Znanje:</i> Student će usvojiti osnovna teorijska i praktična znanja o arheologiji ranog srednjeg vijeka te će ih moći primjeniti u praksi.</p> <p><i>Vještine:</i> Student posjeduje osnovne, za navedenu oblast, praktične vještine, odnosno spreman je koristiti jednostavne metode, alate i instrumente za realiziranje osnovnih zadataka.</p> <p><i>Kompetencije:</i> Student će u okviru profesionalnih kompetencija biti sposoban da pronalazi rješenja i izvršava jednostavne zadatke iz savladane oblasti uz neposredni i stalni stručni nadzor. U okviru ličnih kompetencija, student će moći preuzeti ograničenu odgovornost za samostalno izvršavanje jednostavnih ili složenijih zadataka iz savladane oblasti.</p>

Sadržaj kolegija/nastavnog predmeta	
Sedmica	Nastavna jedinica
Datum	
1.	Uvod u problematiku arheologije ranog srednjeg vijeka
2.	Velika seoba naroda
3.	Goti u Panoniji
4.	Gepidi u Panoniji
5.	Tehnike i stilovi V stoljeća
6.	Langobardi u Panoniji i Italiji
7.	Kraj merovniškog vremena
8.	Polusemestralna provjera znanja studenata
9.	Slavenska etnogeneza u svjetlu pisanih izvora
10.	Prodor Slavena prema zapadu
11.	Avari
12.	Slaveni na Balkanu
13.	Karolizi
14.	Arheologija ranosrednjovjekovnih grobalja 1
15.	Arheologija ranosrednjovjekovnih grobalja 2

16.	Priprema za ispit (u ovoj sedmici nema nastave)
17.	Završni ispit za studente I. i II. ciklusa po Bolonjskom procesu
18.	

Način izvođenja nastave (oblici i metode)	<ul style="list-style-type: none">- Metoda usmenog izlaganja- Metoda razgovora- Praktični rad																								
Obaveze studenata i elementi praćenja rada studenata u toku semestra (struktura izvođenja konačne ocjene i bodovanje)	<p>Praćenje rada studenta se vrši dodjeljivanjem bodova za svaki oblik aktivnosti i provjere znanja u toku semestra, kao i na završnom ispitu nakon završetka semestra prema sljedećim elementima praćenja:</p> <table><tr><th>R. br.</th><th>Elementi praćenja</th><th>Broj bodova</th><th>Učešće u ocjeni (%)</th></tr><tr><td>1.</td><td>Pohađanje nastave</td><td>10</td><td>10</td></tr><tr><td>2.</td><td>Aktivnost na nastavi</td><td>10</td><td>10</td></tr><tr><td>3.</td><td>Polusestestralni ispit</td><td>30</td><td>30</td></tr><tr><td>4.</td><td>Završni ispit</td><td>50</td><td>50</td></tr><tr><td colspan="3">Ukupno: 100 bodova</td><td>100%</td></tr></table> <p>Predviđene bodove za svaki od elemenata praćenja studenti postižu na slijedeći način:</p> <ul style="list-style-type: none">- Obavezno prisustvo studenata nastavi (uz maksimalno tri odsustva po semestru);- Aktivno učešće u nastavnom procesu (interaktivna nastava između predavača i studenata kojom se usvajaju nove vještine i kompetencije te produbljuju prethodna znanja) – evaluacija i praćenje rada studenta tokom semestra;- Parcijalna provjera znanja polovinom semestra koji će obuhvatiti gradivo iz prvih sedam sedmica nastave;- Završna provjera znanja koja obuhvata gradivo iz druge polovine semestra.	R. br.	Elementi praćenja	Broj bodova	Učešće u ocjeni (%)	1.	Pohađanje nastave	10	10	2.	Aktivnost na nastavi	10	10	3.	Polusestestralni ispit	30	30	4.	Završni ispit	50	50	Ukupno: 100 bodova			100%
R. br.	Elementi praćenja	Broj bodova	Učešće u ocjeni (%)																						
1.	Pohađanje nastave	10	10																						
2.	Aktivnost na nastavi	10	10																						
3.	Polusestestralni ispit	30	30																						
4.	Završni ispit	50	50																						
Ukupno: 100 bodova			100%																						
Skala ocjenjivanja	<table><tr><td>10 (A)</td><td>izuzetan uspjeh bez grešaka ili sa neznatnim greškama, nosi 95-100 bodova;</td></tr><tr><td>9 (B)</td><td>iznad prosjeka, sa ponekom greškom, nosi 85-94 boda;</td></tr><tr><td>8 (C)</td><td>prosječan, sa primjetnim greškama, nosi 75-84 boda;</td></tr><tr><td>7 (D)</td><td>općenito dobar, ali sa značajnim nedostacima, nosi 65-74 boda;</td></tr><tr><td>6 (E)</td><td>zadovoljava minimalne uslove, nosi 55-64 boda;</td></tr><tr><td>5 (F, FX)</td><td>ne zadovoljava minimalne uslove, manje od 55 bodova.</td></tr></table>	10 (A)	izuzetan uspjeh bez grešaka ili sa neznatnim greškama, nosi 95-100 bodova;	9 (B)	iznad prosjeka, sa ponekom greškom, nosi 85-94 boda;	8 (C)	prosječan, sa primjetnim greškama, nosi 75-84 boda;	7 (D)	općenito dobar, ali sa značajnim nedostacima, nosi 65-74 boda;	6 (E)	zadovoljava minimalne uslove, nosi 55-64 boda;	5 (F, FX)	ne zadovoljava minimalne uslove, manje od 55 bodova.												
10 (A)	izuzetan uspjeh bez grešaka ili sa neznatnim greškama, nosi 95-100 bodova;																								
9 (B)	iznad prosjeka, sa ponekom greškom, nosi 85-94 boda;																								
8 (C)	prosječan, sa primjetnim greškama, nosi 75-84 boda;																								
7 (D)	općenito dobar, ali sa značajnim nedostacima, nosi 65-74 boda;																								
6 (E)	zadovoljava minimalne uslove, nosi 55-64 boda;																								
5 (F, FX)	ne zadovoljava minimalne uslove, manje od 55 bodova.																								
Literatura	<p>Obavezna:</p> <ol style="list-style-type: none">1. Dimitrijević, D., Kovačević, J., Vinski, Z., <i>Seoba naroda – arheološki nalazi jugoslovenskog Podunavlja</i>, Zemun, 1962.2. Kovačević, J., <i>Varvarska kolonizacija južnoslovenskih oblasti</i>, Novi Sad, 1960.3. Kovačević, J., <i>Avarski kaganat</i>, Beograd, 1977.4. <i>Problemi seobe naroda u Karpatskoj kotlini</i>, Novi Sad, 1978.5. Uglešić, A., <i>Nazočnost Istočnih Gota u jugoistočnoj Europi u svjetlu arheološke i povijesne izvorne građe</i>, disertacija, Zadar, 1996.																								

	<ol style="list-style-type: none"> 6. Vinski, Z., „<i>Rani srednji vijek u Jugoslaviji od 400-800. godine</i>“, u: <i>Vjesnik Arheološkog muzeja u Zagrebu</i>, 3. s, 5, Zagreb, 1971. 7. Vinski, Z., „<i>Epoha seobe naroda</i>“, u: <i>Umetničko blago Jugoslavije, Rani srednji vijek</i>, Beograd – Zagreb – Mostar, 1986. 8. Miletić N. <i>Ranoslovensko doba</i>, «Kulturna istorija Bosne i Hercegovine od najstarijih vremena do pada ovih zemalja pod osmansku vlast», Veselin Masleša, Sarajevo 1984, 375-434. 9. Miletić N. <i>Rani srednji vijek u arheološkim istraživanjima na području sjeverozapadne Bosne</i>, «Zbornik Arheološkog društva Bosne i Hercegovine I», Sarajevo 1983, 217-224. 10. Miletić N. <i>Rani srednji vijek</i> (arheološko-istorijski osvrt), AL BiH, Tom I, Sarajevo 1988, 41-43. 11. Sedov, V. V., <i>Sloveni u dakekoj prošlosti</i>, Novi Sad, 2012. 12. Sedov, V.V., <i>Sloveni u ranom srednjem veku</i>, Novi Sad, 2013. 13. Džino, D., <i>Early medieval Hum and Bosnia, ca. 450-1200: beyond myths</i>, London 2023. 14. Curta, F., <i>Making of the Slavs</i>, Cambridge University Press, 2001. 15. Jarak, M., <i>Uvod u arheologiju ranoga srednjeg vijeka</i>, Zagreb: FF-press, 2023. 16. Filipec, K., <i>Donja Panonija od 9. do 11. stoljeća</i>, Sarajevo 2014.
	<p><i>Dopunska:</i> Curta, Florin: <i>Southeastern Europe in the Middle Age : 500-1250</i>, Cambridge University Press 2006.</p>
Napomene	

SYLLABUS (I ciklus studija)

Odsjek	Odsjek za arheologiju				
Naziv kolegija/ nastavnog predmeta	Islamska arheologija				
Šifra/kod	FIL ARH 305	Status (obavezni ili izborni)	Obavezan	ECTS	5 (Arheologija i druga studijska grupa ECTS 3)
Ciklus studija	1.	Semestar	5.	NPP 2019/2020	
				Studijska godina	2025/2026. 2026/2027. 2027/2028.
Preduvjet za upis kolegija/nastavnog predmeta	Nema				
Jezik izvođenja nastave	Bosanski jezik				
Nastavnik/ca	Ime i prezime	Doc. dr. Edin Bujak			
	Kontakt podaci	Kabinet: 137 E-mail: edin.bujak@ff.unsa.ba Telefon: 033-253-251	Termin konsultacija	Prema rasporedu konsultacija.	
Saradnik/ca	Ime i prezime				
	Kontakt podaci	Kabinet: E-mail: Telefon:	Termin konsultacija	Prema rasporedu konsultacija.	
Sedmični broj kontakt sati	Jednopedmetni studij: 2P +1V +1S Arheologija i druga studijska grupa: 2P +1V +1S				
Kratak opis kolegija/ nastavnog predmeta	Predmet upoznaje studente s pregledom historije Arapa te s nastankom i širenjem islama. Potom ih upoznaje sa islamskim kulturnim naslijeđem. S obzirom na to da je ova vjera nastala na Bliskom istoku –području starih civilizacija – studentima se daje pregled historije tog prostora kako bi se pravilno razumjeli tokovi njenog ukupnog kulturnog stvaralaštva i njegovo konačno profiliranje u izrazito prepoznatljivu kulturnu pojavu. Predmet dalje upoznaje studente s najpoznatijim kulturnim i političkim središtima ranog islama. Na kraju, slijedi upoznavanje sa islamskom tradicijom i kulturnim naslijeđem koje je stvarano na tlu današnje Bosne i Hercegovine kroz razdoblje od preko pet stoljeća.				
Cilj kolegija/ nastavnog predmeta	Upoznati studenta sa osnovama islama kao svjetskom religijom, s njegovim nastankom, širenjem i utjecajem koji je izvršio na srednjovjekovnu evropsku kulturu. Također, cilj je i upoznati studenta s remek djelima islamskoga graditeljstva i umjetničkog stvaralaštva.				

SDG (cilj održivog razvoja)	SDG4 – Kvalitetno obrazovanje
Ishodi učenja	<p><i>Znanje:</i> Student će usvojiti osnovna teorijska i praktična znanja o islamskoj arheologiji.</p> <p><i>Vještine:</i> Student posjeduje osnovne, za navedenu oblast, praktične vještine, odnosno spreman je koristiti jednostavne metode, alate i instrumente za realiziranje osnovnih zadataka.</p> <p><i>Kompetencije:</i> Student će u okviru profesionalnih kompetencija biti sposoban da pronalazi rješenja i izvršava jednostavne zadatke iz savladane oblasti uz neposredni i stalni stručni nadzor. U okviru ličnih kompetencija, student će moći preuzeti ograničenu odgovornost za samostalno izvršavanje jednostavnih ili složenijih zadataka iz savladane oblasti.</p>

Sadržaj kolegija/nastavnog predmeta	
Sedmica	Nastavna jedinica
Datum	
1.	Osnovni postulati islamskog učenja
2.	Svijet prije islama
3.	Geografija i teritorija muslimanskog svijeta
4.	Kratki pregled historije islama
5.	Arheologija i proučavanje rane historije islama
6.	Meka i Medina – sveta muslimanska mjesta
7.	Džamija – njeni korijeni i kasnija institucionalna uloga
8.	Polusestrialna provjera znanja studenata
9.	Urbane transformacije – muslimanska naselja i gradovi
10.	Omejidska monumenstalnost – pustinski dvorci i utvrde
11.	Urbanizam ranog muslimanskog svijeta
12.	Granice muslimanskog svijeta: muslimanska Španija
13.	Novi pravci u islamskoj arheologiji
14.	Islamska arheologija BiH
15.	Najznačajniji spomenici islamske kulture na području današnje BiH
16.	Priprema za ispit (u ovoj sedmici nema nastave)

17.	Završni ispit za studente I. i II. ciklusa po Bolonjskom procesu
18.	

Način izvođenja nastave (oblici i metode)	<ul style="list-style-type: none">- Metoda usmenog izlaganja- Metoda razgovora- Praktični rad																								
Obaveze studenata i elementi praćenja rada studenata u toku semestra (struktura izvođenja konačne ocjene i bodovanje)	<p>Praćenje rada studenta se vrši dodjeljivanjem bodova za svaki oblik aktivnosti i provjere znanja u toku semestra, kao i na završnom ispitu nakon završetka semestra prema sljedećim elementima praćenja:</p> <table><tr><th>R. br.</th><th>Elementi praćenja</th><th>Broj bodova</th><th>Učešće u ocjeni (%)</th></tr><tr><td>1.</td><td>Pohađanje nastave</td><td>10</td><td>10</td></tr><tr><td>2.</td><td>Aktivnost na nastavi</td><td>10</td><td>10</td></tr><tr><td>3.</td><td>Polusestrialni ispit</td><td>30</td><td>30</td></tr><tr><td>4.</td><td>Završni ispit</td><td>50</td><td>50</td></tr><tr><td colspan="3">Ukupno: 100 bodova</td><td>100%</td></tr></table> <p>Predviđene bodove za svaki od elemenata praćenja studenti postižu na slijedeći način:</p> <ul style="list-style-type: none">- Obavezno prisustvo studenata nastavi (uz maksimalno tri odsustva po semestru);- Aktivno učešće u nastavnom procesu (interaktivna nastava između predavača i studenata kojom se usvajaju nove vještine i kompetencije te produbljuju prethodna znanja) – evaluacija i praćenje rada studenta tokom semestra;- Parcijalna provjera znanja polovinom semestra koji će obuhvatiti gradivo iz prvih sedam sedmica nastave;- Završna provjera znanja koja obuhvata gradivo iz druge polovine semestra.	R. br.	Elementi praćenja	Broj bodova	Učešće u ocjeni (%)	1.	Pohađanje nastave	10	10	2.	Aktivnost na nastavi	10	10	3.	Polusestrialni ispit	30	30	4.	Završni ispit	50	50	Ukupno: 100 bodova			100%
R. br.	Elementi praćenja	Broj bodova	Učešće u ocjeni (%)																						
1.	Pohađanje nastave	10	10																						
2.	Aktivnost na nastavi	10	10																						
3.	Polusestrialni ispit	30	30																						
4.	Završni ispit	50	50																						
Ukupno: 100 bodova			100%																						
Skala ocjenjivanja	<table><tr><td>10 (A)</td><td>izuzetan uspjeh bez grešaka ili sa neznatnim greškama, nosi 95-100 bodova;</td></tr><tr><td>9 (B)</td><td>iznad prosjeka, sa ponekom greškom, nosi 85-94 boda;</td></tr><tr><td>8 (C)</td><td>prosječan, sa primjetnim greškama, nosi 75-84 boda;</td></tr><tr><td>7 (D)</td><td>općenito dobar, ali sa značajnim nedostacima, nosi 65-74 boda;</td></tr><tr><td>6 (E)</td><td>zadovoljava minimalne uslove, nosi 55-64 boda;</td></tr><tr><td>5 (F, FX)</td><td>ne zadovoljava minimalne uslove, manje od 55 bodova.</td></tr></table>	10 (A)	izuzetan uspjeh bez grešaka ili sa neznatnim greškama, nosi 95-100 bodova;	9 (B)	iznad prosjeka, sa ponekom greškom, nosi 85-94 boda;	8 (C)	prosječan, sa primjetnim greškama, nosi 75-84 boda;	7 (D)	općenito dobar, ali sa značajnim nedostacima, nosi 65-74 boda;	6 (E)	zadovoljava minimalne uslove, nosi 55-64 boda;	5 (F, FX)	ne zadovoljava minimalne uslove, manje od 55 bodova.												
10 (A)	izuzetan uspjeh bez grešaka ili sa neznatnim greškama, nosi 95-100 bodova;																								
9 (B)	iznad prosjeka, sa ponekom greškom, nosi 85-94 boda;																								
8 (C)	prosječan, sa primjetnim greškama, nosi 75-84 boda;																								
7 (D)	općenito dobar, ali sa značajnim nedostacima, nosi 65-74 boda;																								
6 (E)	zadovoljava minimalne uslove, nosi 55-64 boda;																								
5 (F, FX)	ne zadovoljava minimalne uslove, manje od 55 bodova.																								
Literatura	<p>Obavezna:</p> <ol style="list-style-type: none">1. <i>M. Milwright, An Introduction to islamic Archaeology, Edinburgh University press, 2010.</i>2. <i>D. Ry, Svijet islama, Rijeka, 1969.</i>3. <i>V. Gonzales, Shvaćanja islamske estetike vizualne kulture i historije, Kult, Sarajevo, 2006.</i>4. <i>H. Redžić, Studije o islamskoj arhitektonskoj baštini, Sarajevo, 1983.</i>5. <i>D. T. Rice, Islamska umetnost, Beograd, 1975.</i>6. <i>K. Zukić, Islamska arhitektura, slikarstvo i primijenjene umjetnosti, I – II, Sarajevo, 2001.</i>7. <i>T. Insoll, The Archaeology of Islam, Wiley-Blackwell, Oxford, 1999</i>8. <i>T. Insoll, The Archaeology of Islam in Sub-Saharan Africa (Cambridge</i>																								

	<p>9. World Archaeology), Cambridge University Press, Cambridge, 2003.</p> <p>10. G. Necipoglu, <i>The Age of Sinan: Architectural Culture in the Ottoman Empire</i>, Reaktion Books, 2010.</p> <p>11. J. L. Esposito (ur.), Oksfordska historija islama, Selsebil, Živinice 2005</p>
	<p><i>Dopunska:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Godfrey Goodwin, <i>A History of Ottoman Architecture</i>, Thames & Hudson, 2003 2. Anne-Marie Bernsted, <i>Early Islamic Pottery-Materials and Techniques</i>, Archetype Books; 1ST edition, 2007
Napomene	

SYLLABUS (I ciklus studija)

Odsjek	Odsjek za arheologiju				
Naziv kolegija/ nastavnog predmeta	Srednjovjekovna arheologija Bosne i Hercegovine				
Šifra/kod	FIL ARH 311	Status (obavezni ili izborni)	Obavezan	ECTS	5 (Arheologija i druga studijska grupa ECTS 3)
Ciklus studija	1.	Semestar	5.	<u>NPP 2019/2020</u>	
				Studijska godina	2025/2026. 2026/2027. 2027/2028.
Preduvjet za upis kolegija/nastavnog predmeta	Nema				
Jezik izvođenja nastave	Bosanski jezik				
Nastavnik/ca	Ime i prezime	Doc. dr. Edin Bujak			
	Kontakt podaci	Kabinet: 137 E-mail: edin.bujak@ff.unsa.ba Telefon: 033-253-251	Termin konsultacija	Prema rasporedu konsultacija.	
Saradnik/ca	Ime i prezime				
	Kontakt podaci	Kabinet: E-mail: Telefon:	Termin konsultacija	Prema rasporedu konsultacija.	
Sedmični broj kontakt sati	Jednopredmetni studij: 2P + 1V + 1S Arheologija i druga studijska grupa: 2P + 1V + 1S				
Kratak opis kolegija/ nastavnog predmeta	Predmet sadrži pregled historije srednjovjekovne Bosne i njen odraz na materijalnu kulturu koja ju je pratila. Posebna je pažnja posvećena upoznavanju specifičnosti koje obilježavaju ukupno materijalno i duhovno stvaralaštvo srednjovjekovne Bosne. U tome se ističu karakteristični oblici nadgrobničkih spomenika (stećaka), pojava vlastitog pisma, poseban, tzv. bosanski stil u umjetnosti izrade nakita, oruđa, posuđa itd. Student se upoznaje sa srednjovjekovnim graditeljskim naslijeđem, topografijom gradskih naselja, feudalnih i vladarskih dvorova.				
Cilj kolegija/ nastavnog predmeta	Predočiti studentu ukupno kulturno naslijeđe srednjovjekovne Bosne, vrijeme, okolnosti i način kako je ono stvarano i njegov odnos prema stvaralaštvu susjednih zemalja. U izučavanju materijalne kulture posebna je pažnja posvećena sadržaju nekropola i prijestolnog Bobovca.				
SDG (cilj održivog	SDG4 – Kvalitetno obrazovanje				

razvoja)	
Ishodi učenja	<p><i>Znanje:</i> Student će usvojiti opća teorijska i praktična znanja o srednjovjekovnoj arheologiji BiH.</p> <p><i>Vještine:</i> Student posjeduje opće, za navedenu oblast, praktične vještine, odnosno spreman je koristiti jednostavne metode, alate i instrumente za realiziranje postavljenih zadataka. Student je spreman primjeniti opće znanje u praksi.</p> <p><i>Kompetencije:</i> Student će u okviru profesionalnih kompetencija biti sposoban da pronalazi rješenja i izvršava jednostavne ili složenije zadatke iz savladane oblasti uz neposredni stručni i stalni nadzor. U okviru ličnih kompetencija, student će moći preuzeti ograničenu odgovornost za samostalno izvršavanje <u>jednostavnih ili složenijih zadataka iz savladane oblasti.</u></p>

Sadržaj kolegija/nastavnog predmeta	
Sedmica	Nastavna jedinica
Datum	
1.	Osnovna periodizacija srednjovjekovnoga razdoblja: prijelazna stoljeća i rani srednji vijek, razvijeni i kasni srednji vijek. Utemeljenost periodizacije u razvoju srednjovjekovnih društava i promjenama uočljivim u arheološkom materijalu.
2.	
3.	Vrijeme velike seobe naroda i pravci kretanja barbarskih naroda tokom 4., 5. i 6. st. i njihov odraz na području BiH.
4.	
5.	Odnos starosjedilačkoga romaniziranog stanovništva i novodošlih naroda na primjeru arheološkog materijala sa područja BiH.
6.	
7.	Arheološka ostavština germanskih naroda iz razdoblja 4. do 6. st. sa područja BiH.
8.	
9.	Avaro-slavenski prodori na području BiH.
10.	
11.	Slavensko naseljavanje u Dalmaciji i najraniji arheološki pokazatelji slavenske prisutnosti s posebnim osvrtom na BiH.
12.	
13.	Historijat arheoloških istraživanja srednjovjekovnih naselja na području BiH.
14.	
15.	Polusemestralna provjera znanja studenata
16.	
17.	Nekropole ranog srednjeg vijeka BiH
18.	
19.	Crkve i naselja ranog srednjeg vijeka u BiH
20.	
21.	Nalazi srednjovjekovnog oružja i vojne opreme sa područja BiH
22.	
23.	Nakit srednjeg vijeka Bosne i Hercegovine
24.	
25.	Razvijeni i kasni srednji vijek u BiH
26.	
27.	Fenomen stećaka.
28.	
29.	Arheološka istraživanja i nalazi ispod stećaka.
30.	

16.	Priprema za ispit (u ovoj sedmici nema nastave)
17.	
18.	Završni ispit za studente I. i II. ciklusa po Bolonjskom procesu

Način izvođenja nastave (oblici i metode)	<ul style="list-style-type: none">- Metoda usmenog izlaganja- Metoda razgovora- Praktični rad																								
Obaveze studenata i elementi praćenja rada studenata u toku semestra (struktura izvođenja konačne ocjene i bodovanje)	<p>Praćenje rada studenta se vrši dodjeljivanjem bodova za svaki oblik aktivnosti i provjere znanja u toku semestra, kao i na završnom ispitu nakon završetka semestra prema sljedećim elementima praćenja:</p> <table><tr><th>R. br.</th><th>Elementi praćenja</th><th>Broj bodova</th><th>Učešće u ocjeni (%)</th></tr><tr><td>1.</td><td>Pohađanje nastave</td><td>10</td><td>10</td></tr><tr><td>2.</td><td>Aktivnost na nastavi</td><td>10</td><td>10</td></tr><tr><td>3.</td><td>Polusestremalni ispit</td><td>30</td><td>30</td></tr><tr><td>4.</td><td>Završni ispit</td><td>50</td><td>50</td></tr><tr><td colspan="3">Ukupno: 100 bodova</td><td>100%</td></tr></table> <p>Predviđene bodove za svaki od elemenata praćenja studenti postižu na slijedeći način:</p> <ul style="list-style-type: none">- Obavezno prisustvo studenata nastavi (uz maksimalno tri odsustva po semestru);- Aktivno učešće u nastavnom procesu (interaktivna nastava između predavača i studenata kojom se usvajaju nove vještine i kompetencije te produbljuju prethodna znanja) – evaluacija i praćenje rada studenta tokom semestra;- Parcijalna provjera znanja polovinom semestra koji će obuhvatiti gradivo iz prvih sedam sedmica nastave;- Završna provjera znanja koja obuhvata gradivo iz druge polovine semestra.	R. br.	Elementi praćenja	Broj bodova	Učešće u ocjeni (%)	1.	Pohađanje nastave	10	10	2.	Aktivnost na nastavi	10	10	3.	Polusestremalni ispit	30	30	4.	Završni ispit	50	50	Ukupno: 100 bodova			100%
R. br.	Elementi praćenja	Broj bodova	Učešće u ocjeni (%)																						
1.	Pohađanje nastave	10	10																						
2.	Aktivnost na nastavi	10	10																						
3.	Polusestremalni ispit	30	30																						
4.	Završni ispit	50	50																						
Ukupno: 100 bodova			100%																						
Skala ocjenjivanja	<table><tr><td>10 (A)</td><td>izuzetan uspjeh bez grešaka ili sa neznatnim greškama, nosi 95-100 bodova;</td></tr><tr><td>9 (B)</td><td>iznad prosjeka, sa ponekom greškom, nosi 85-94 boda;</td></tr><tr><td>8 (C)</td><td>prosječan, sa primjetnim greškama, nosi 75-84 boda;</td></tr><tr><td>7 (D)</td><td>općenito dobar, ali sa značajnim nedostacima, nosi 65-74 boda;</td></tr><tr><td>6 (E)</td><td>zadovoljava minimalne uslove, nosi 55-64 boda;</td></tr><tr><td>5 (F, FX)</td><td>ne zadovoljava minimalne uslove, manje od 55 bodova.</td></tr></table>	10 (A)	izuzetan uspjeh bez grešaka ili sa neznatnim greškama, nosi 95-100 bodova;	9 (B)	iznad prosjeka, sa ponekom greškom, nosi 85-94 boda;	8 (C)	prosječan, sa primjetnim greškama, nosi 75-84 boda;	7 (D)	općenito dobar, ali sa značajnim nedostacima, nosi 65-74 boda;	6 (E)	zadovoljava minimalne uslove, nosi 55-64 boda;	5 (F, FX)	ne zadovoljava minimalne uslove, manje od 55 bodova.												
10 (A)	izuzetan uspjeh bez grešaka ili sa neznatnim greškama, nosi 95-100 bodova;																								
9 (B)	iznad prosjeka, sa ponekom greškom, nosi 85-94 boda;																								
8 (C)	prosječan, sa primjetnim greškama, nosi 75-84 boda;																								
7 (D)	općenito dobar, ali sa značajnim nedostacima, nosi 65-74 boda;																								
6 (E)	zadovoljava minimalne uslove, nosi 55-64 boda;																								
5 (F, FX)	ne zadovoljava minimalne uslove, manje od 55 bodova.																								
Literatura	<p>Obavezna:</p> <ol style="list-style-type: none">1. Grupa autora, <i>Kulturna istorija BiH</i>, Sarajevo 1984.2. Vinski, Z., <i>Rani srednji vijek u Jugoslaviji od 400-800. godine</i>, u: Vjesnik Arheološkog muzeja u Zagrebu, 3. s, 5, Zagreb, 1971.3. Sijarić M., <i>Hladno oružje iz Bosne i Hercegovine u arheologiji razvijenog i kasnog srednjeg vijeka</i>, Sarajevo 2014.4. <i>Arheološki leksikon BiH</i>, Sarajevo 1988.5. <i>Bosna i Hercegovina u doba Karolinga (kraj VIII –početak X vijeka)</i>, Zemaljski muzej BiH, Sarajevo 2001.																								

	<ol style="list-style-type: none"> 6. Miletić N., <i>Naučna djelatnost u oblasti srednjovjekovne arheologije</i>, u Spomenica stogodišnjice rada Zemaljskog muzeja Bosne i Hercegovine 1888-1988, Sarajevo 1988., 119-137 7. Miletić N., <i>Ranosrednjovjekovna koplja s krilima iz Bosne i Hercegovine</i>, Zbornik radova posvećen akademiku Alojzu Bencu, Posebna izdanja ANU BiH 95, Odjeljenje društvenih nauka 27, Sarajevo 1991, 201-208 + 4 table 8. Miletić N., <i>Slovenska nekropola u Gomjenici kod Prijedora</i>, GZM (A) 21- 22, Sarajevo 1966-1967, 81-154+32 table 9. Miletić N., <i>Ranosrednjovjekovna nekropola u Rakovčanima kod Prijedora</i>, GZM (A) 25, Sarajevo 1970, 119-177 10. Miletić N., <i>Ranosrednjovjekovna nekropola u Koritima kod Duvna</i>, GZM 33 (1978), Sarajevo 1979, 141-204. 11. Miletić N., <i>Slovenska nekropola u Mahovljanima kod Banjaluke</i>, GZM 34 (A) (1979), Sarajevo 1980, 137-181. 12. Miletić N., <i>Ranoslavenske nekropole u Bosni i Hercegovini - komparativna razmatranja</i>, GZM (A) NS 44, Sarajevo 1989, 175-200. 13. Ostali odgovarajući članci iz GZM i Godišnjaka CBI <p><i>Dopunska:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Grupa autora, <i>Srednjovjekovna Bosna i evropska kultura, Radovi, III, Muzej grada Zenice, Zenica, 1973.</i> 2. Miletić N., <i>Novi prilozi poznavanju autohtonih kulturnih elemenata u Bosni u doba doseljavanja Slovena, «Predslavenski etnički elementi na Balkanu u etnogenezi Južnih Slavena», ANU BiH, Sarajevo 1969, 233-23</i>
Napomene	

SYLLABUS (I ciklus studija)

Odsjek	Odsjek za arheologiju				
Naziv kolegija/ nastavnog predmeta	Arheološki praktikum V				
Šifra/kod	FIL ARH 332	Status (obavezni ili izborni)	Obavezan	ECTS	5 (Arheologija i druga studijska grupa ECTS 2)
Ciklus studija	1.	Semestar	5.	NPP 2019/2020	
				Studijska godina	2025/2026. 2026/2027. 2027/2028.
Preduvjet za upis kolegija/nastavnog predmeta	Nema				
Jezik izvođenja nastave	Bosanski jezik				
Nastavnik/ca	Ime i prezime	prof. dr. Adnan Busuladžić			
	Kontakt podaci	Kabinet: 135 E-mail: adnan.busuladzic@ff.unsa.ba Telefon: 033-253-251	Termin konsultacija	Prema rasporedu konsultacija.	
Saradnik/ca	Ime i prezime	Doc.dr. Edin Bujak			
	Kontakt podaci	Kabinet: 137 E-mail: edin.bujak@ff.unsa.ba Telefon: 033-253-251	Termin konsultacija	Prema rasporedu konsultacija.	
Sedmični broj kontakt sati	Jednopedmetni studij: 2V + Terenska nastava Arheologija i druga studijska grupa: 2V + Terenska nastava				
Kratak opis kolegija/ nastavnog predmeta	Predmet se sastoji iz dva dijela – teorijskog i praktičnog. U teorijskom dijelu student se upoznaje s osnovnim sadržajima arheologije kao struke, s njenim sadržajem i metodama rada, to jest kako se organiziraju terenska istraživanja i šta im prethodi. Praktični dio nastave se izvodi na terenu ili muzeju ili na fakultetu, s tim da studenti sa svojim nastavnicima učestvuju na odgovarajućim iskopavanjima na lokalitetu srednjovjekovnog sadržaja ili rade na obradi arheološkog materijala iz navedenog perioda.				
Cilj kolegija/ nastavnog predmeta	Uvesti studente u teorijsko i praktično znanje arheoloških istraživanja i terenskim radom upoznati ih s načinom na koji se obavljaju arheološka iskopavanja na srednjovjekovnim nalazištima.				
SDG (cilj održivog	SDG4 – Kvalitetno obrazovanje				

razvoja)	
Ishodi učenja	<p><i>Znanje:</i> Student će usvojiti osnovna teorijska i praktična znanja o terenskom radu u arheologiji te će ih moći primjeniti u praksi.</p> <p><i>Vještine:</i> Student posjeduje osnovne, za navedenu oblast, praktične vještine, odnosno spreman je koristiti jednostavne metode, alate i instrumente za realiziranje osnovnih zadataka.</p> <p><i>Kompetencije:</i> Student će u okviru profesionalnih kompetencija biti sposoban da pronalazi rješenja i izvršava jednostavne zadatke iz savladane oblasti uz neposredni i stalni stručni nadzor. U okviru ličnih kompetencija, student će moći preuzeti ograničenu odgovornost za samostalno izvršavanje jednostavnih ili složenijih zadataka iz savladane oblasti.</p>

Sadržaj kolegija/nastavnog predmeta	
Sedmica	Nastavna jedinica
Datum	
1.	Teorijski osvrt na iskopavanja srednjevjekovnog doba.
2.	Teorijski osvrt na keramiku, nakit i oružje srednjeg vijeka I
3.	Teorijski osvrt na keramiku, nakit i oružje srednjeg vijeka II
4.	Teorijski osvrt na sepulkralne spomenike srednjeg vijeka
5.	Praktična nastava – keramika srednjeg vijeka I
6.	Praktična nastava – keramika srednjeg vijeka II
7.	Praktična nastava – nakit srednjeg vijeka I
8.	Polusemestralna provjera znanja studenata
9.	Praktična nastava – nakit srednjeg vijeka I
10.	Praktična nastava – nakit srednjeg vijeka II
11.	Praktična nastava – oružje srednjeg vijeka I
12.	Praktična nastava – oružje srednjeg vijeka I
13.	Srednjovjekovna fortifikacona arhitektura I
14.	Srednjovjekovna fortifikacona arhitektura II
15.	Terenska nastava
16.	Priprema za ispit (u ovoj sedmici nema nastave)
17.	Završni ispit za studente I. i II. ciklusa po Bolonjskom procesu

Način izvođenja nastave (oblici i metode)	<ul style="list-style-type: none">- Metoda usmenog izlaganja- Metoda razgovora- Praktični rad																								
Obaveze studenata i elementi praćenja rada studenata u toku semestra (struktura izvođenja konačne ocjene i bodovanje)	<p>Praćenje rada studenta se vrši dodjeljivanjem bodova za svaki oblik aktivnosti i provjere znanja u toku semestra, kao i na završnom ispitu nakon završetka semestra prema sljedećim elementima praćenja:</p> <table><tr><th>R. br.</th><th>Elementi praćenja</th><th>Broj bodova</th><th>Učešće u ocjeni (%)</th></tr><tr><td>1.</td><td>Pohađanje nastave</td><td>10</td><td>10</td></tr><tr><td>2.</td><td>Aktivnost na nastavi</td><td>10</td><td>10</td></tr><tr><td>3.</td><td>Polusestremalni ispit</td><td>30</td><td>30</td></tr><tr><td>4.</td><td>Završni ispit</td><td>50</td><td>50</td></tr><tr><td colspan="3">Ukupno: 100 bodova</td><td>100%</td></tr></table> <p>Predviđene bodove za svaki od elemenata praćenja studenti postižu na slijedeći način:</p> <ul style="list-style-type: none">- Obavezno prisustvo studenata nastavi (uz maksimalno tri odsustva po semestru);- Aktivno učešće u nastavnom procesu (interaktivna nastava između predavača i studenata kojom se usvajaju nove vještine i kompetencije te produbljuju prethodna znanja) – evaluacija i praćenje rada studenta tokom semestra;- Parcijalna provjera znanja polovinom semestra koji će obuhvatiti gradivo iz prvih sedam sedmica nastave;- Završna provjera znanja koja obuhvata gradivo iz druge polovine semestra.	R. br.	Elementi praćenja	Broj bodova	Učešće u ocjeni (%)	1.	Pohađanje nastave	10	10	2.	Aktivnost na nastavi	10	10	3.	Polusestremalni ispit	30	30	4.	Završni ispit	50	50	Ukupno: 100 bodova			100%
R. br.	Elementi praćenja	Broj bodova	Učešće u ocjeni (%)																						
1.	Pohađanje nastave	10	10																						
2.	Aktivnost na nastavi	10	10																						
3.	Polusestremalni ispit	30	30																						
4.	Završni ispit	50	50																						
Ukupno: 100 bodova			100%																						
Skala ocjenjivanja	<table><tr><td>10 (A)</td><td>izuzetan uspjeh bez grešaka ili sa neznatnim greškama, nosi 95-100 bodova;</td></tr><tr><td>9 (B)</td><td>iznad prosjeka, sa ponekom greškom, nosi 85-94 boda;</td></tr><tr><td>8 (C)</td><td>prosječan, sa primjetnim greškama, nosi 75-84 boda;</td></tr><tr><td>7 (D)</td><td>općenito dobar, ali sa značajnim nedostacima, nosi 65-74 boda;</td></tr><tr><td>6 (E)</td><td>zadovoljava minimalne uslove, nosi 55-64 boda;</td></tr><tr><td>5 (F, FX)</td><td>ne zadovoljava minimalne uslove, manje od 55 bodova.</td></tr></table>	10 (A)	izuzetan uspjeh bez grešaka ili sa neznatnim greškama, nosi 95-100 bodova;	9 (B)	iznad prosjeka, sa ponekom greškom, nosi 85-94 boda;	8 (C)	prosječan, sa primjetnim greškama, nosi 75-84 boda;	7 (D)	općenito dobar, ali sa značajnim nedostacima, nosi 65-74 boda;	6 (E)	zadovoljava minimalne uslove, nosi 55-64 boda;	5 (F, FX)	ne zadovoljava minimalne uslove, manje od 55 bodova.												
10 (A)	izuzetan uspjeh bez grešaka ili sa neznatnim greškama, nosi 95-100 bodova;																								
9 (B)	iznad prosjeka, sa ponekom greškom, nosi 85-94 boda;																								
8 (C)	prosječan, sa primjetnim greškama, nosi 75-84 boda;																								
7 (D)	općenito dobar, ali sa značajnim nedostacima, nosi 65-74 boda;																								
6 (E)	zadovoljava minimalne uslove, nosi 55-64 boda;																								
5 (F, FX)	ne zadovoljava minimalne uslove, manje od 55 bodova.																								
Literatura	<p>Obavezna:</p> <ol style="list-style-type: none">1. Vuković, J., <i>Osnove metodologije terenskih arheoloških istraživanja</i>, Beograd 2024.2. Barker, Ph., <i>Tehnike arheološkog iskopavanja, Katalozi i monografije 8</i>, Split, 2000.3. Filipec, K. i Filipec, M., <i>Ergonomija u arheologiji: Uvod u zaštitna arheološka istraživanja</i>, Zagreb 20224. Harris, E. C., <i>Načela arheološke stratigrafije</i>, Ljubljana, 1989.5. Grupa autora, <i>Kulturna istorija BiH</i>, Sarajevo 1984.6. <i>Arheološki leksikon BiH</i>, Sarajevo 1988.7. Srejović D., <i>Arheološki leksikon</i>, Beograd 1997.8. Sijarić M., <i>Hladno oružje iz Bosne i Hercegovine u arheologiji razvijenog i kasnog srednjeg vijeka</i>, Sarajevo 2014.																								

	<p><i>Dopunska:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. <i>Dincauze, D., Environmental Archaeology, Cambridge, 2000.</i> 2. <i>Gosden, C., Anthropology & Archaeology, London, 1999.</i> 3. <i>Leute, U., Archaeometry, New York, 1987.</i> 4. <i>Orton, C., Sampling in Archaeology, Cambridge, 2001.</i> 5. <i>Roskams, S., Excavation, Cambridge, 2001</i>
Napomene	

SYLLABUS (I ciklus studija)

Odsjek	Odsjek za arheologiju				
Naziv kolegija/ nastavnog predmeta	Arheologija osmanskog perioda u Bosni i Hercegovini				
Šifra/kod	FIL ARH 303	Status (obavezni ili izborni)	Obavezan	ECTS	4 (Arheologija i druga studijska grupa ECTS 2)
Ciklus studija	1.	Semestar	6.	NPP 2019/2020	
				Studijska godina	2025/2026. 2026/2027. 2027/2028.
Preduvjet za upis kolegija/nastavnog predmeta	Nema				
Jezik izvođenja nastave	Bosanski jezik				
Nastavnik/ca	Ime i prezime	Doc. dr. Edin Bujak			
	Kontakt podaci	Kabinet: 137 E-mail: edin.bujak@ff.unsa.ba Telefon: 033-253-251	Termin konsultacija	Prema rasporedu konsultacija.	
Saradnik/ca	Ime i prezime				
	Kontakt podaci	Kabinet: E-mail: Telefon:	Termin konsultacija	Prema rasporedu konsultacija.	
Sedmični broj kontakt sati	Jednopredmetni studj: 2P + 2V + 1S Arheologija i druga studijska grupa: 2P + 2V				
Kratak opis kolegija/ nastavnog predmeta	Predmet upoznaje studente s pregledom historije i širenjem islama. Potom ih upoznaje sa islamskim kulturnim naslijeđem. S obzirom na to da je ova vjera nastala na Bliskom istoku – području starih civilizacija – studentima se daje pregled historije tog prostora kako bi se pravilno razumjeli tokovi njenog ukupnog kulturnog stvaralaštva i njegovo konačno profiliranje u izrazito prepoznatljivu kulturnu pojavu. Predmet dalje upoznaje studente s najpoznatijim kulturnim i političkim središtima ranog islama. Na kraju, slijedi upoznavanje sa islamskom tradicijom i kulturnim naslijeđem koje je stvarano na tlu današnje Bosne i Hercegovine kroz razdoblje od preko pet stoljeća.				
Cilj kolegija/ nastavnog predmeta	Upoznati studenta sa osnovama islama kao svjetskom religijom, s njegovim nastankom, širenjem i utjecajem koji je izvršio Bosnu i Hercegovinu za vrijeme osmanske vladavine. Također, cilj je i upoznati studenta s remek-djelima islamskoga graditeljstva i umjetničkog stvaralaštva na području Bosne Hercegovine.				

SDG (cilj održivog razvoja)	SDG4 – Kvalitetno obrazovanje
Ishodi učenja	<p><i>Znanje:</i> Student će usvojiti osnovna teorijska i praktična znanja o arheologiji Osmanskog perioda na području Bosne i Hercegovine te će ih moći primijeniti u praksi.</p> <p><i>Vještine:</i> Student posjeduje osnovne, za navedenu oblast, praktične vještine, odnosno spreman je koristiti jednostavne metode, alate i instrumente za realiziranje osnovnih zadataka.</p> <p><i>Kompetencije:</i> Student će u okviru profesionalnih kompetencija biti sposoban da pronalazi rješenja i izvršava jednostavne zadatke iz savladane oblasti uz neposredni i stalni stručni nadzor. U okviru ličnih kompetencija, student će moći preuzeti ograničenu odgovornost za samostalno izvršavanje jednostavnih ili složenijih zadataka iz savladane oblasti.</p>

Sadržaj kolegija/nastavnog predmeta	
Sedmica	Nastavna jedinica
Datum	
1.	Osnovni postulati islamskog učenja
2.	Nastanak, razvoj i širenje Osmanskog carstva
3.	Osmansko carstvo na području Evrope
4.	BiH u okviru Osmanskog carstva I
5.	BiH u okviru Osmanskog carstva II
6.	Arhitektura osmanskog perioda u BiH I
7.	Arhitektura osmanskog peorioda u BiH II
8.	Polusemestralna provjera znanja studenata
9.	Arheološka istraživanja objekata islamske kulture na području BiH I
10.	Arheološka istraživanja objekata islamske kulture na području BiH II
11.	Arheološki materijal Osmanskog perioda napodručju BiH I
12.	Arheološki materijal Osmanskog perioda napodručju BiH II
13.	Stručni izlet
14.	Sepulkralna kultura i obilježja islamske provencijencije na tlu BiH
15.	Islamska epigrafika

16.	Priprema za ispit (u ovoj sedmici nema nastave)
17.	Završni ispit za studente I. i II. ciklusa po Bolonjskom procesu
18.	

Način izvođenja nastave (oblici i metode)	<ul style="list-style-type: none">- Metoda usmenog izlaganja- Metoda razgovora- Praktični rad																								
Obaveze studenata i elementi praćenja rada studenata u toku semestra (struktura izvođenja konačne ocjene i bodovanje)	<p>Praćenje rada studenta se vrši dodjeljivanjem bodova za svaki oblik aktivnosti i provjere znanja u toku semestra, kao i na završnom ispitu nakon završetka semestra prema sljedećim elementima praćenja:</p> <table><tr><th>R. br.</th><th>Elementi praćenja</th><th>Broj bodova</th><th>Učešće u ocjeni (%)</th></tr><tr><td>1.</td><td>Pohađanje nastave</td><td>10</td><td>10</td></tr><tr><td>2.</td><td>Aktivnost na nastavi</td><td>10</td><td>10</td></tr><tr><td>3.</td><td>Polusestrialni ispit</td><td>30</td><td>30</td></tr><tr><td>4.</td><td>Završni ispit</td><td>50</td><td>50</td></tr><tr><td colspan="3">Ukupno: 100 bodova</td><td>100%</td></tr></table> <p>Predviđene bodove za svaki od elemenata praćenja studenti postižu na slijedeći način:</p> <ul style="list-style-type: none">- Obavezno prisustvo studenata nastavi (uz maksimalno tri odsustva po semestru);- Aktivno učešće u nastavnom procesu (interaktivna nastava između predavača i studenata kojom se usvajaju nove vještine i kompetencije te produbljuju prethodna znanja) – evaluacija i praćenje rada studenta tokom semestra;- Parcijalna provjera znanja polovinom semestra koji će obuhvatiti gradivo iz prvih sedam sedmica nastave;- Završna provjera znanja koja obuhvata gradivo iz druge polovine semestra.	R. br.	Elementi praćenja	Broj bodova	Učešće u ocjeni (%)	1.	Pohađanje nastave	10	10	2.	Aktivnost na nastavi	10	10	3.	Polusestrialni ispit	30	30	4.	Završni ispit	50	50	Ukupno: 100 bodova			100%
R. br.	Elementi praćenja	Broj bodova	Učešće u ocjeni (%)																						
1.	Pohađanje nastave	10	10																						
2.	Aktivnost na nastavi	10	10																						
3.	Polusestrialni ispit	30	30																						
4.	Završni ispit	50	50																						
Ukupno: 100 bodova			100%																						
Skala ocjenjivanja	<table><tr><td>10 (A)</td><td>izuzetan uspjeh bez grešaka ili sa neznatnim greškama, nosi 95-100 bodova;</td></tr><tr><td>9 (B)</td><td>iznad prosjeka, sa ponekom greškom, nosi 85-94 boda;</td></tr><tr><td>8 (C)</td><td>prosječan, sa primjetnim greškama, nosi 75-84 boda;</td></tr><tr><td>7 (D)</td><td>općenito dobar, ali sa značajnim nedostacima, nosi 65-74 boda;</td></tr><tr><td>6 (E)</td><td>zadovoljava minimalne uslove, nosi 55-64 boda;</td></tr><tr><td>5 (F, FX)</td><td>ne zadovoljava minimalne uslove, manje od 55 bodova.</td></tr></table>	10 (A)	izuzetan uspjeh bez grešaka ili sa neznatnim greškama, nosi 95-100 bodova;	9 (B)	iznad prosjeka, sa ponekom greškom, nosi 85-94 boda;	8 (C)	prosječan, sa primjetnim greškama, nosi 75-84 boda;	7 (D)	općenito dobar, ali sa značajnim nedostacima, nosi 65-74 boda;	6 (E)	zadovoljava minimalne uslove, nosi 55-64 boda;	5 (F, FX)	ne zadovoljava minimalne uslove, manje od 55 bodova.												
10 (A)	izuzetan uspjeh bez grešaka ili sa neznatnim greškama, nosi 95-100 bodova;																								
9 (B)	iznad prosjeka, sa ponekom greškom, nosi 85-94 boda;																								
8 (C)	prosječan, sa primjetnim greškama, nosi 75-84 boda;																								
7 (D)	općenito dobar, ali sa značajnim nedostacima, nosi 65-74 boda;																								
6 (E)	zadovoljava minimalne uslove, nosi 55-64 boda;																								
5 (F, FX)	ne zadovoljava minimalne uslove, manje od 55 bodova.																								
Literatura	<p>Obavezna:</p> <ol style="list-style-type: none">1. Mujezinović M., <i>Islamska epigrafika u Bosni i Hercegovini I-III</i>, Sarajevo 1998.2. Aladžuz, V., <i>Stari bosanski nišani Općine Hadžići</i>, Hadžići 2019.3. Klinčević, N., <i>Nišani u Bosni i Hercegovini</i>, Istanbul 2021.4. Fekeža L., <i>Rezultati arheoloških iskopavanja vjerskog i obrazovnog kompleksa Kalin hadži-Alije u Sarajevu</i>, GZM, Sarajevo 2012, 251-2925. Fekeža L., <i>Rezultati arheoloških istraživanja na lokalitetu Atmejdand u Sarajevu (2004-2008)</i>, GZM, Sarajevo 2010, 363-4246. Grupa autora : <i>Firduz-begov hamam : revitalizacija arheološkog lokaliteta</i>, Sarajevo 2012.7. Redžić, H., <i>Studije o islamskoj arhitektonskoj baštini</i>, Sarajevo 1983.																								

	8. G. Necipoglu, <i>The Age of Sinan: Architectural Culture in the Ottoman Empire</i> , Reaktion Books, 2010.
	Dopunska: 1. Husedžinović S., <i>Dokumenti opstanka</i> , Zenica 2005. 2. Babić M., <i>Keramika otomanskog perioda (15-19. v.) i metodologija njene interpretacije : urađena po iskopavanjima na Beogradskoj tvrđavi i Sremskoj Mitrovici, do 1986</i> , Banjaluka 2009.
Napomene	

SYLLABUS (I ciklus studija)

Odsjek	Odsjek za arheologiju				
Naziv kolegija/ nastavnog predmeta	Arheološki praktikum VI				
Šifra/kod	FIL ARH 336	Status (obavezni ili izborni)	Obavezan	ECTS	4 (Arheologija i druga studijska grupa ECTS 2)
Ciklus studija	1.	Semestar	6.	<u>NPP 2019/2020</u>	
				Studijska godina	2025/2026. 2026/2027. 2027/2028.
Preduvjet za upis kolegija/nastavnog predmeta	Nema				
Jezik izvođenja nastave	Bosanski jezik				
Nastavnik/ca	Ime i prezime	Doc. dr. Edin Bujak			
	Kontakt podaci	Kabinet: 137 E-mail: edin.bujak@ff.unsa.ba Telefon: 033-253-251	Termin konsultacija	Prema rasporedu konsultacija.	
Saradnik/ca	Ime i prezime				
	Kontakt podaci	Kabinet: E-mail: Telefon:	Termin konsultacija	Prema rasporedu konsultacija.	
Sedmični broj kontakt sati	Jednopedmetni studij: 2V + Terenska nastava Arheologija i druga studijska grupa: 2V + Terenska nastava				
Kratak opis kolegija/ nastavnog predmeta	Predmet se sastoji iz dva dijela – teoretskog i praktičnog. U teoretskom dijelu student se upoznaje s osnovnim sadržajima arheologije kao struke, s njenim sadržajem i metodama rada, to jest kako se organiziraju terenska istraživanja i šta im prethodi. Praktični dio nastave se izvodi na terenu, s tim da studenti sa svojim profesorima učestvuju na odgovarajućim iskopavanjima na lokalitetu srednjovjekovnog sadržaja.				
Cilj kolegija/ nastavnog predmeta	Uvesti studente u teoretsko i praktično znanje arheoloških istraživanja i terenskim radom upoznati ih na koji se način obavljaju arheološka iskopavanja iz srednjeg vijeka.				
SDG (cilj održivog razvoja)	SDG4 – Kvalitetno obrazovanje				
Ishodi učenja	Znanje: Student će usvojiti osnovna teorijska i praktična znanja o terenskom radu u arheologiji te će ih moći primjeniti u praksi. Vještine: Student posjeduje osnovne, za navedenu oblast, praktične vještine, odnosno				

	<p>spreman je koristiti jednostavne metode, alate i instrumente za realiziranje osnovnih zadataka.</p> <p><i>Kompetencije:</i> Student će u okviru profesionalnih kompetencija biti sposoban da pronalazi rješenja i izvršava jednostavne zadatke iz savladane oblasti uz neposredni i stalni stručni nadzor. U okviru ličnih kompetencija, student će moći preuzeti ograničenu odgovornost za samostalno izvršavanje jednostavnih ili složenijih zadataka iz savladane oblasti.</p>
--	--

Sadržaj kolegija/nastavnog predmeta	
Sedmica Datum	Nastavna jedinica
1.	Metode iskopavanja
2.	Metode iskopavanja u srednjovjekovnoj arheologiji I
3.	Metode iskopavanja u srednjovjekovnoj arheologiji II
4.	Arheološka stratigrafija i metode datiranja
5.	Terenska nastava
6.	Terenska nastava
7.	Terenska nastava
8.	Polusemestralna provjera znanja studenata
9.	Materijalna kultura srednjeg vijeka I
10.	Materijalna kultura srednjeg vijeka II
11.	Materijalna kultura srednjeg vijeka BiH I
12.	Materijalna kultura srednjeg vijeka BiH II
13.	Terenska nastava
14.	Terenska nastava
15.	Terenska nastava
16.	Priprema za ispit (u ovoj sedmici nema nastave)
17.	Završni ispit za studente I. i II. ciklusa po Bolonjskom procesu
18.	

Način izvođenja nastave (oblici i metode)	<ul style="list-style-type: none">- Metoda usmenog izlaganja- Metoda razgovora- Praktični rad																								
Obaveze studenata i elementi praćenja rada studenata u toku semestra (struktura izvođenja konačne ocjene i bodovanje)	<p>Praćenje rada studenta se vrši dodjeljivanjem bodova za svaki oblik aktivnosti i provjere znanja u toku semestra, kao i na završnom ispitu nakon završetka semestra prema sljedećim elementima praćenja:</p> <table><tr><th>R. br.</th><th>Elementi praćenja</th><th>Broj bodova</th><th>Učešće u ocjeni (%)</th></tr><tr><td>1.</td><td>Pohađanje nastave</td><td>10</td><td>10</td></tr><tr><td>2.</td><td>Aktivnost na nastavi</td><td>10</td><td>10</td></tr><tr><td>3.</td><td>Polusestrialni ispit</td><td>30</td><td>30</td></tr><tr><td>4.</td><td>Završni ispit</td><td>50</td><td>50</td></tr><tr><td colspan="3">Ukupno: 100 bodova</td><td>100%</td></tr></table> <p>Predviđene bodove za svaki od elemenata praćenja studenti postižu na slijedeći način:</p> <ul style="list-style-type: none">- Obavezno prisustvo studenata nastavi (uz maksimalno tri odsustva po semestru);- Aktivno učešće u nastavnom procesu (interaktivna nastava između predavača i studenata kojom se usvajaju nove vještine i kompetencije te produbljuju prethodna znanja) – evaluacija i praćenje rada studenta tokom semestra;- Parcijalna provjera znanja polovinom semestra koji će obuhvatiti gradivo iz prvih sedam sedmica nastave;- Završna provjera znanja koja obuhvata gradivo iz druge polovine semestra.	R. br.	Elementi praćenja	Broj bodova	Učešće u ocjeni (%)	1.	Pohađanje nastave	10	10	2.	Aktivnost na nastavi	10	10	3.	Polusestrialni ispit	30	30	4.	Završni ispit	50	50	Ukupno: 100 bodova			100%
R. br.	Elementi praćenja	Broj bodova	Učešće u ocjeni (%)																						
1.	Pohađanje nastave	10	10																						
2.	Aktivnost na nastavi	10	10																						
3.	Polusestrialni ispit	30	30																						
4.	Završni ispit	50	50																						
Ukupno: 100 bodova			100%																						
Skala ocjenjivanja	<table><tr><td>10 (A)</td><td>izuzetan uspjeh bez grešaka ili sa neznatnim greškama, nosi 95-100 bodova;</td></tr><tr><td>9 (B)</td><td>iznad prosjeka, sa ponekom greškom, nosi 85-94 boda;</td></tr><tr><td>8 (C)</td><td>prosječan, sa primjetnim greškama, nosi 75-84 boda;</td></tr><tr><td>7 (D)</td><td>općenito dobar, ali sa značajnim nedostacima, nosi 65-74 boda;</td></tr><tr><td>6 (E)</td><td>zadovoljava minimalne uslove, nosi 55-64 boda;</td></tr><tr><td>5 (F, FX)</td><td>ne zadovoljava minimalne uslove, manje od 55 bodova.</td></tr></table>	10 (A)	izuzetan uspjeh bez grešaka ili sa neznatnim greškama, nosi 95-100 bodova;	9 (B)	iznad prosjeka, sa ponekom greškom, nosi 85-94 boda;	8 (C)	prosječan, sa primjetnim greškama, nosi 75-84 boda;	7 (D)	općenito dobar, ali sa značajnim nedostacima, nosi 65-74 boda;	6 (E)	zadovoljava minimalne uslove, nosi 55-64 boda;	5 (F, FX)	ne zadovoljava minimalne uslove, manje od 55 bodova.												
10 (A)	izuzetan uspjeh bez grešaka ili sa neznatnim greškama, nosi 95-100 bodova;																								
9 (B)	iznad prosjeka, sa ponekom greškom, nosi 85-94 boda;																								
8 (C)	prosječan, sa primjetnim greškama, nosi 75-84 boda;																								
7 (D)	općenito dobar, ali sa značajnim nedostacima, nosi 65-74 boda;																								
6 (E)	zadovoljava minimalne uslove, nosi 55-64 boda;																								
5 (F, FX)	ne zadovoljava minimalne uslove, manje od 55 bodova.																								
Literatura	<p>Obavezna:</p> <ol style="list-style-type: none">1. Sijarić M., <i>Hladno oružje iz Bosne i Hercegovine u arheologiji razvijenog i kasnog srednjeg vijeka</i>, Sarajevo 2014.2. Odabrani članci iz Glasnika Zemaljskog muzeja3. Barker, Ph., <i>Tehnike arheološkog iskopavanja</i>, Katalozi i monografije 8, Split, 2000.4. Greene, K., <i>Archaeology, An Introduction</i>, London, 2001.5. Harris, E. C., <i>Načela arheološke stratigrafije</i>, Ljubljana, 1989.6. Renfrew, C., Bahn, P., <i>Archaeology (Theories, Methods and Practice)</i>, London, 2000.7. Vuković, J., <i>Osnove metodologije terenskih arheoloških istraživanja</i>, Beograd 2024.8. Filipec, K. i Filipec, M., <i>Ergonomija u arheologiji: Uvod u zaštitna arheološka istraživanja</i>, Zagreb 2022																								
Napomene																									

SYLLABUS (I ciklus studija)

Odsjek	Odsjek za arheologiju				
Naziv kolegija/ nastavnog predmeta	Stećci				
Šifra/kod	FIL ARH 380	Status (obavezni ili izborni)	Obavezan	ECTS	4 (Arheologija i druga studijska grupa ECTS 2)
Ciklus studija	1.	Semestar	6.	NPP 2019/2020	
				Studijska godina	2025/2026. 2026/2027. 2027/2028.
Preduvjet za upis kolegija/nastavnog predmeta	Nema				
Jezik izvođenja nastave	Bosanski jezik				
Nastavnik/ca	Ime i prezime	Doc. dr. Edin Bujak			
	Kontakt podaci	Kabinet: 137 E-mail: edin.bujak@ff.unsa.ba Telefon: 033-253-251	Termin konsultacija	Prema rasporedu konsultacija.	
Saradnik/ca	Ime i prezime				
	Kontakt podaci	Kabinet: E-mail: Telefon:	Termin konsultacija	Prema rasporedu konsultacija.	
Sedmični broj kontakt sati	Jednopredmetni studij: 2P + 1V Arheologija i druga studijska grupa: 2P + 1V				
Kratak opis kolegija/ nastavnog predmeta	Predmet upoznaje studenta sa sepulkralnim spomenicima srednjeovjekovne bosanske države - stećcima. Historijat njihovog izučavanja. Nastanak, razvoj i njihov značaj. Likovni i tekstualni sadržaj i njihove poruke. Pismo kojim su tekstovi pisani i njegovo poznavanje. Topografija nekropola i briga za njihovo očuvanje.				
Cilj kolegija/ nastavnog predmeta	Predmet ima cilj da se sudent upozna sa stećcima, jedinstvenim spomenicima srednjovjekovne Bosne kao najmonumentalnijim nadagrobnim kamenim spomencima tadašnje Evrope.				
SDG (cilj održivog razvoja)	SDG4 – Kvalitetno obrazovanje				
Ishodi učenja	<i>Znanje:</i> Student će usvojiti opća teorijska i praktična znanja o stećcima. <i>Vještine:</i> Student posjeduje osnovne, za navedenu oblast, praktične vještine, odnosno				

	<p>spreman je koristiti jednostavne metode, alate i instrumente za realiziranje osnovnih zadataka.</p> <p><i>Kompetencije:</i> Student će u okviru profesionalnih kompetencija biti sposoban da pronalazi rješenja i izvršava jednostavne zadatke iz savladane oblasti uz neposredni i stalni stručni nadzor. U okviru ličnih kompetencija, student će moći preuzeti ograničenu odgovornost za samostalno izvršavanje jednostavnih ili složenijih zadataka iz savladane oblasti.</p>
--	--

Sadržaj kolegija/nastavnog predmeta	
Sedmica Datum	Nastavna jedinica
1.	Historiografija o stećcima
2.	Stećci i nacionalne historiografije
3.	Evolucija oblika
4.	Figuralne kompozicije
5.	Estetika i simbolizam umjetnosti stećaka
6.	Epitafi
7.	Kontekstualizacija natpisa na stećcima
8.	Polusestrialna provjera znanja studenata
9.	Individualizacija i humanizacija smrti
10.	Nekropole stećaka – monumentalnost smrti
11.	Porodične nekropole
12.	Rasprostranjenost nekropola
13.	Bosanska škola smrti
14.	Interkonfesionalnost stećaka
15.	Reformacija i konceptualna izmjena strategije smrti
16.	Priprema za ispit (u ovoj sedmici nema nastave)
17.	Završni ispit za studente I. i II. ciklusa po Bolonjskom procesu
18.	

Način izvođenja nastave (oblici i metode)	<ul style="list-style-type: none">- Metoda usmenog izlaganja- Metoda razgovora- Praktični rad																								
Obaveze studenata i elementi praćenja rada studenata u toku semestra (struktura izvođenja konačne ocjene i bodovanje)	<p>Praćenje rada studenta se vrši dodjeljivanjem bodova za svaki oblik aktivnosti i provjere znanja u toku semestra, kao i na završnom ispitu nakon završetka semestra prema sljedećim elementima praćenja:</p> <table><tr><th>R. br.</th><th>Elementi praćenja</th><th>Broj bodova</th><th>Učešće u ocjeni (%)</th></tr><tr><td>1.</td><td>Pohađanje nastave</td><td>10</td><td>10</td></tr><tr><td>2.</td><td>Aktivnost na nastavi</td><td>10</td><td>10</td></tr><tr><td>3.</td><td>Polusestrialni ispit</td><td>30</td><td>30</td></tr><tr><td>4.</td><td>Završni ispit</td><td>50</td><td>50</td></tr><tr><td colspan="3">Ukupno: 100 bodova</td><td>100%</td></tr></table> <p>Predviđene bodove za svaki od elemenata praćenja studenti postižu na sljedeći način:</p> <ul style="list-style-type: none">- Obavezno prisustvo studenata nastavi (uz maksimalno tri odsustva po semestru);- Aktivno učešće u nastavnom procesu (interaktivna nastava između predavača i studenata kojom se usvajaju nove vještine i kompetencije te produbljuju prethodna znanja) – evaluacija i praćenje rada studenta tokom semestra;- Parcijalna provjera znanja polovinom semestra koji će obuhvatiti gradivo iz prvih sedam sedmica nastave;- Završna provjera znanja koja obuhvata gradivo iz druge polovine semestra.	R. br.	Elementi praćenja	Broj bodova	Učešće u ocjeni (%)	1.	Pohađanje nastave	10	10	2.	Aktivnost na nastavi	10	10	3.	Polusestrialni ispit	30	30	4.	Završni ispit	50	50	Ukupno: 100 bodova			100%
R. br.	Elementi praćenja	Broj bodova	Učešće u ocjeni (%)																						
1.	Pohađanje nastave	10	10																						
2.	Aktivnost na nastavi	10	10																						
3.	Polusestrialni ispit	30	30																						
4.	Završni ispit	50	50																						
Ukupno: 100 bodova			100%																						
Skala ocjenjivanja	<table><tr><td>10 (A)</td><td>izuzetan uspjeh bez grešaka ili sa neznatnim greškama, nosi 95-100 bodova;</td></tr><tr><td>9 (B)</td><td>iznad prosjeka, sa ponekom greškom, nosi 85-94 boda;</td></tr><tr><td>8 (C)</td><td>prosječan, sa primjetnim greškama, nosi 75-84 boda;</td></tr><tr><td>7 (D)</td><td>općenito dobar, ali sa značajnim nedostacima, nosi 65-74 boda;</td></tr><tr><td>6 (E)</td><td>zadovoljava minimalne uslove, nosi 55-64 boda;</td></tr><tr><td>5 (F, FX)</td><td>ne zadovoljava minimalne uslove, manje od 55 bodova.</td></tr></table>	10 (A)	izuzetan uspjeh bez grešaka ili sa neznatnim greškama, nosi 95-100 bodova;	9 (B)	iznad prosjeka, sa ponekom greškom, nosi 85-94 boda;	8 (C)	prosječan, sa primjetnim greškama, nosi 75-84 boda;	7 (D)	općenito dobar, ali sa značajnim nedostacima, nosi 65-74 boda;	6 (E)	zadovoljava minimalne uslove, nosi 55-64 boda;	5 (F, FX)	ne zadovoljava minimalne uslove, manje od 55 bodova.												
10 (A)	izuzetan uspjeh bez grešaka ili sa neznatnim greškama, nosi 95-100 bodova;																								
9 (B)	iznad prosjeka, sa ponekom greškom, nosi 85-94 boda;																								
8 (C)	prosječan, sa primjetnim greškama, nosi 75-84 boda;																								
7 (D)	općenito dobar, ali sa značajnim nedostacima, nosi 65-74 boda;																								
6 (E)	zadovoljava minimalne uslove, nosi 55-64 boda;																								
5 (F, FX)	ne zadovoljava minimalne uslove, manje od 55 bodova.																								
Literatura	<p>Obavezna:</p> <ol style="list-style-type: none">1. D. Lovrenović, <i>Stećci: Bosansko i Humsko mramorje srednjeg vijeka</i>, Rabic, Sarajevo 20092. Š. Bešlić, <i>Stećci – kultura i umjetnost</i>, Sarajevo 1971.3. Š. Bešlić, <i>Stećci. Kataloško-topografski pregled</i>, Sarajevo 19714. E. Zečević, <i>Mramorje: stećci zapadne Srbije</i>, Beograd 2005.5. M. Wenzel, <i>Ukrasni motivi na stećcima</i>, Sarajevo 1965.6. <i>Stećci</i> : Galerija Klovićevi dvori, Zagreb, 4. rujna - 2. studenoga 2008 (katalog izložbe) <p>Dopunska:</p> <ol style="list-style-type: none">1. E. Vučić, <i>Kasnosrednjovjekovne nekropole stećaka zapadne Hercegovine</i>, doktorski rad, Zagreb 20182. D. Perkić, <i>Stećci i drugi kasnosrednjovjekovni nadgrobni spomenici zapadnoga dubrovačkog područja</i>, Dubrovnik 2019.3. A. Benac, <i>Stećci</i>, Beograd 1962.4. A. Benac, <i>Radimlja</i>, Sarajevo 1950.5. Milošević, Ante, <i>Stećci i Vlasi : stećci i vlaške migracije 14. i 15. stoljeća u Dalmaciji i jugozapadnoj Bosni</i>, Regionalni zavod za zaštitu spomenika																								

	kulture, Split 1991 6. E. Bujak, <i>Stećkopedija – kameno blago stare bosanske države</i> , Mladinska knjiga, Sarajevo 2018.
--	---

Bolji